

ΑΠΟ ΤΗ
ΜΑΡΙΑΝΑ ΑΣΤΡΑΠΕΛΛΟΥ

Ανθρωποι παιγνευμένοι σε μια διαλυμένη πόλη ανθρώπων στις παρυφές της Γλασκώβης όσο η Θάτσερ μεσουρανούσε, οι οποίοι πίστευαν ότι ο κόσμος των γραμμάτων δεν ήταν αρκετά μεγάλος για να συμπεριλάβει τις φτωχογειτονιές που είχαν αρχίσει να μαρμαζώνουν εξαιτίας της καλπάζουσας αποβιομηχανοποίησης. Ευτυχώς όμως η ζωή είναι πάντα απρόβλεπτη. Ένας τέτοιος άνθρωπος, ο 45χρονος συγγραφέας Ντάγκλας Στιούαρτ, είδε το πρώτο του βιβλίο, «Σάγκι Μπένιν» (στα ελληνικά από τις εκδ. Μεταίχμιο), να αποσπά το βραβείο Booker 2020 προκαλώντας διθυραμβικά σχόλια. Τίποτα δεν ήταν εύκολο ή αυτονόητο για τον συμπαθέστατο Στιούαρτ, ο οποίος εμφανίζεται στην οθόνη του υπολογιστή και την κατακλύζει με τα χαρακτηριστικά τραγουδιστά «ε» της σκωτσέζικης προφοράς, τον πάλει ποτέ πάμπωχο πιστορικά που αγαπούσε τις κούκλες και μεγάλωνε με μια αλκοολική μητέρα. Ένα σκληρό που περιγράφει με μεγάλη ακρίβεια στο οπαρρακτικό βιβλίο το οποίο έπρεπε να απορριφθεί 32 φορές προτού βρει τον δρόμο για το τυπογραφείο.

Εσείς πού αποδίδετε τελικά τη μεγάλη επιτυχία του «Σάγκι Μπένιν»;

«Νομίζω στο ότι απορρίφθηκε τόσο πολλές φορές από τους εκδοτικούς οίκους επειδή πίστευαν πως ήταν ένα βιβλίο που δεν θα έβρισκε λαϊκό έρεισμα, γιατί μιλάει για μια πολύ συγκεκριμένη περιοχή και εποχή. Ωστόσο η ιστορία του «Σάγκι» διακατέχεται από μια καθολικότητα. Πολλές γυναίκες ταυτίζονται με την ηρωίδα του, Άγκνες, με αυτό το αίσθημα ότι δεν μπορείς να πραγματοποιήσεις τα μικρά όνειρά σου, παιγνευμένη σε μια ζωή που υπολείπεται των δυνατοτήτων σου, της λάμψης και της φιλοδοξίας σου. Άλλοι ταυτίζονται με τον Σάγκι, καθώς πολλοί μεγάλωσαμε με εξαρτημένα άτομα στο σπίτι και δεν είχαμε τρόπο να μιλήσουμε για την εμπειρία μας. Πολλοί άνθρωποι, άνδρες και γυναίκες, έχουν συντριβεί στο πλαίσιο των πατριρχικών κοινωνιών και αυτή είναι μια παγκόσμια συνθήκη. Τελικά όμως νομίζω ότι το βιβλίο ξεπερνάει τα σύνορα της Γλασκώβης, γιατί έχει μια παλλόμενη καρδιά».

Γιατί χρειαστάκατε δέκα χρόνια για να το γράψετε; «Κατ' αρχάς, έπρεπε να συντηρώ τον εαυτό μου με

NTAGKΛΑΣ ΣΤΙΟΥΑΡΤ «ΓΙΑ ΕΜΕΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΤΟ ΡΗΜΑ “ΓΡΑΦΩ” ΚΑΙ ΟΧΙ ΤΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ “ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ”»

Ο 45χρονος Σκωτσέζος που βραβεύθηκε με Booker το 2020 δίνει φωνή στην queer εργατική τάξη της Σκωτίας της δεκαετίας του '80.

πολλές δουλειές, συμβαίνει αυτό συχνά όταν είσαι συγγραφέας, κι εγώ δούλευα στον χώρο της μόδας στη Νέα Υόρκη που είναι μια πόλη αδυσώπητη, οπότε έπρεπε να γράφω στον ελεύθερο χρόνο μου. Για εμένα είναι σημαντικό το ρήμα “γράφω” και όχι το ουσιαστικό “συγγραφέας”. Μου άρεσε πολύ που δημιουργούσα αυτόν τον κόσμο, έπαιδα να φύγω από τη δουλειά μου για να επιστρέψω στους χαρακτήρες μου και να περάσω χρόνο μαζί τους. Δεν ήθελα να είναι εύκολοι άνθρωποι, γιατί η ζωή δεν είναι εύκολη και οι άνθρωποι δεν είναι διαδιάστατοι. Ένας άλλος λόγος ήταν ότι προσπαθούσα να αντιμετωπίσω αυτό το εσωτερικοποιημένο αίσθημα κατωτερότητας και κοινωνικού αποκλεισμού που πάντα ένιωθα εξαιτίας της τάξης στην οποία ανήκα».

Πλέον είστε συγγραφέας πλήρους απασχόλησης. Είναι κάτι που μπορούσατε να φανταστείτε όταν μεγάλωνατε ως παιδί της εργατικής τάξης στη Γλασκώβη του '80;

«Πάντα αισθανόμουν αποκλεισμένος από τις ακαδημαϊκές σπουδές εξαιτίας του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί το ταξικό σύστημα στη Βρετανία, αλλά και επειδή η μητέρα μου πάλευε με την εξάρτησή της. Το δικό μου bullying ήταν καθημερινή υπόθεση, οπότε το σχολείο ήταν μια μεγάλη πρόκληση. Η σκέψη ότι θα σπούδαζα αγγλική φιλολογία και θα γινόμουν συγγραφέας ήταν αδιανόητη για τους άνδρες στο περιβάλλον μου, η ιδέα ότι μπορείς να βιοποριστείς από τη συγγραφή είναι μια πραγματικότητα που δεν είχε καμία σχέση με εμάς. Μπήκα στον χώρο της υφαντουργίας, μια ιδιαίτερα σκωτσέζικη, χειρωνακτική τέχνη, και στη συνέχεια εργάστηκα στην Αμερική, στον χώρο της μόδας. Οπότε η συγγραφή είναι ένα ταξίδι 25 ετών για εμένα, μια επιστροφή στο μέρος που ήθελα να βρίσκομαι ήδη στα 18 μου. Ο «Σάγκι» ήταν το πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση».

Εξακολουθεί να είναι τόσο άκαμπο το βρετανικό ταξικό σύστημα;

«Νομίζω ότι στην εποχή μας είναι ακόμα δυσκολότερο να υπάρξει κινητικότητα ανάμεσα στις τάξεις, γιατί η εκπαίδευση έχει γίνει πολύ πιο ακριβή, ενώ η ψαλίδα ανάμεσα σε πλούσιους και φτωχούς μεγάλωνε σε αρρωστημένο βαθμό. Όταν ήμουν νέος υπήρχε μια παρηγοριά στη φτώχεια με την οποία μεγάλωνα, οι αντιθέσεις δεν ήταν τόσο μεγάλες. Επειτα, όλος ο κόσμος μου ήταν οι δρόμοι που ήξερα, υπήρχε μια παρηγοριά σε αυτή την “άγνοια”, αλλά κατανούσα το σύμπαν μου. Οι νέοι σήμερα μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα έχουν πρόσβαση σε ζωές που εί-

ναι δραστικά διαφορετικές από τις δικές τους και αυτό πρέπει να φέρνει μεγάλη αγωνία σε ανθρώπους που μεγαλώνουν στη φτώχεια. Ξέρουμε ότι περίπου το ένα τέταρτο ή το ένα τρίτο των παιδιών στην Βρετανία μεγαλώνουν στο όριο της φτώχειας. Θέλουμε να πιστεύουμε ότι ο κόσμος του Σάγκι έχει εξαφανιστεί εντελώς, αλλά αυτό δεν ισχύει, σε παγκόσμιο επίπεδο. Απλώς δεν έχουμε κάνει τίποτα για να τον καταστήσουμε ορατό ή για να βοηθήσουμε όσους βρίσκονται εντός του».

Πλέον βραβεύονται πολλές διαφορετικές φωνές στη λογοτεχνία. Πιστεύετε ότι η «κινητικότητα» έχει βελτιωθεί;

«Το γεγονός ότι βλέπουμε τέτοιες φωνές να βραβεύονται δεν σημαίνει πως το σύστημα εμφανίζεται από διαφορετικότητα. Στη συντριπτική πλειονότητα εξακολουθεί να είναι μια βιομηχανία της λευκής, μεσαίας τάξης. Η εργατική τάξη αποτελεί το 30% του πληθυσμού στο Ηνωμένο Βασίλειο, όμως δεν εκπροσωπούμε το 30% της λογοτεχνίας, της τηλεόρασης ή του κινηματογράφου. Όταν σκέπτομαι, για παράδειγμα, τα βιβλία που ενέπνευσαν τον «Σάγκι» και αναφέρονται στη βιομηχανική Σκωτία, έργα των Τζέιμς Κέλμαν, Ιρβιν Γουέλς, Άλντορ Γκρέι, αντιλαμβάνομαι πόσο βασίζονται μόνο στην ετεροφυλοφιλική εμπειρία.

Αυτό που κάνει τον «Σάγκι» να ξεχωρίζει είναι ότι πρόκειται για την ιστορία μιας μητέρας υπό απειλή και ενός queer αγοριού σε ένα ανδροκρατούμενο περιβάλλον».

Ποιες ήταν οι δεξιότητες που καλλιεργήσατε μέσα από τις σπουδές και τη τέχνη καριέρα στον χώρο της μόδας που καλλιέργησαν τη συγγραφική σας κλίση;

«Η κλωστοϋφαντουργία αφορά τη δημιουργία ενός αντικειμένου που προκαλεί ένα συναίσθημα στον ιδιοκτήτη του, το ακουμπάς και έχει μια προσωπική σχέση μαζί του. Όταν έγραφα τον «Σάγκι» ήθελα να δημιουργήσω έναν ανάγλυφο κόσμο για τους αναγνώστες μέσα στον οποίο θα μπορούσαν να βοηθηθούν και να αισθανθούν ότι τους περιβάλλει θαλπωρή. Η τέχνη αυτή μου δίνει την ικανότητα να σκεπτομαι με οπτικό τρόπο αλλά παράλληλα να συνυπολογίζω και όλες τις αισθήσεις: πώς φαίνεται κάτι, πώς μυρίζει, πώς το αισθάνεται κανείς, πώς σε κάνει να αισθανθείς όταν το ακουμπάς. Είναι επίσης μια τεχνική που απαιτεί εξαιρετική πειθαρχία, έχει να κάνει με τη συγκέντρωση στη μικροδράση. Έτσι υφαίνεις είτε πλέκεις, βάζεις την πίστη σου στην επανάληψη όλων αυτών των μικροπράξεων και μετά πρέπει να σταθείς δυο βήματα πιο πίσω και να σκεφθείς: “Είναι αυτό το έργο που προσπαθώ να φτιάξω”. Οπότε πάντα είχα επίγνωση ότι πρέπει να εστιάσω στις λεπτομέρειες και μετά να σταθώ πίσω και να δω τη μεγαλύτερη εικόνα».

Μεγαλώσατε σε ένα σπίτι χωρίς καθόλου βιβλία. Ποιο ήταν το πρώτο που διαβάσατε τελικά;

«Ήταν η “Τεχ των ντ' Ιρμπερβίλ” του Τόμας Χάρντι. Είχαμε πολλά ράφια στο σπίτι και νόμιζες ότι ήταν γεμάτα βιβλία, αλλά όταν πήγαινες να πάρεις ένα, ήταν αυτές οι βινεοκασέτες από βινύλιο, η ράχη των οποίων είχε τυπωμένους τίτλους από βιβλία. Πίστευες ότι θα βρεις έναν Χένρι Τζέιμς, αλλά τελικά έβλεπες επεισόδια του “Ντλάας”. Επίσης, ήμουν ένας νέος που δεν βίωνα εσωτερική γαλήνη. Οι άνθρωποι χρειάζονται ηρεμία εντός τους αλλά και στο περιβάλλον τους για να μπορούν να εστιάσουν σε ένα βιβλίο, μια πολυτέλεια για πολλούς ανθρώπους. Ο Τόμας Χάρντι με το βουκολικό περιβάλλον της αγγλικής επαρχίας του 19ου αιώνα μου άνοιξε έναν ολόκληρο κόσμο που δεν θα μπορούσε να είναι πιο διαφορετικός από τον δικό μου».